

Szakmai beszámoló

Pályázati azonosító: 204110/786

Pályázat címe: Első világháborús emléktárgyak szerzeményezésére a Sóstói Múzeumfalú Néprajzi Gyűjtemény számára

A Sóstói Múzeumfalú jelentős néprajzi gyűjteménnyel rendelkezik, műtárgyállománya mintegy 20 darabot számlál. Az intézmény gyűjteményfejlesztési stratégiájában megfogalmazott szempontok szerint „elsőbbiséget élveznek a néprajzi gyűjteményből hiányzó vagy ritkaságszámba menő tárgyak és tárgyegyüttesek. Törekedni kell a hiánypótlásra földrajzi lefedettség és tárgytipusok szempontjából.” Fontos szempont az is, hogy „a műtárgy kordokumentumként szolgáljon, a népi kultúra adott szegmensét mutassa be (kiállítások alkalmával ill. a kutatók számára képet adjon az adott korról).” A Nemzeti Kulturális Alap támogatásával megvásárolt 50 db tárgy jól illeszkedik a gyűjteményfejlesztésben megfogalmazott elvekhez.

A gyűjteményezést az intézmény 1970-es alapítása óta elsősorban az áttelepített épületek berendezésének követelményei határozták meg. Az elmúlt években került előtérbe azon tárgytipusok gyűjtése, amelyek nincsenek kellő súllyal jelen a gyűjteményben. Ezek közé tartoznak az I. világháborús emléktárgyak is, amelyek bár megjelennek az áttelepített lakóházak berendezéseiben, de számuk csekély, porcelán tárgyak csak minimális mértékben vannak. Az I. világháború századik évfordulója ráirányította a figyelmet erre az időszakra és a múzeumokban számos kiállítást készítettek ebben a témában.

Az első világháború során Magyarország területén néhány hadi eseményt leszámítva a hátszágban élő lakosság nem tapasztalta közvetlenül a háborús pusztítást, de érzekelte annak gazdasági következményeit és a mindenhová beszivárgó háborús propaganda hatásait. A háború népszerűsítésének és igazolásának különféle formái átszöttek a hétköznapiakat. A háborús propaganda tárgyai megjelentek az otthonokban, eljutottak a legkisebb falvak házaiba is, megjelentek a lakóház berendezési tárgyai között, amelyeket aztán az utódok féltve őrzött tárgyként tartottak számon, és nehezen váltak meg tőlük. Egy első világháborús múzeumi kiállítás készítése kapcsán kerültem kapcsolatba dr. Jakó János magángyűjtővel, aki sok tárgyat gyűjtött össze ebben a témában, hadi mozsarakat, a fronton írott levelezőlapok sokaságát, porcelán és keménycserép tányérokot, csészéket és egyéb funkciójú porcelán tárgyakot, hadifoglyok által készített fatárgyakot, fémből készült emléktárgyakot. Megtudtam, hogy gyűjteményének e témájú darabjaitól megválna, és a múzeum számára eladná.

A megvásárolt 50 darab első világháborús emléktárgy jelentős értéket képvisel. A tárgyak többsége porcelán és keménycserép csésze, kiskancsó, váza, tányér a Központi Hatalmak uralkodóinak arcképeivel (39 darab), van közöttük két darab üvegből készült tárgy (bonbonier és hamutartó), külön csoportot képeznek az uralkodók kis méretű porcelán mellszobrai és kisplasztikái, ebből négy darab van. A fém tárgyak közül figyelemre méltó az öntöttvas gyertyatartó és a fémlemezéből készült, lövedék formájú fényképtartó. A három darab fatárgy közül népművészeti szempontból is figyelemre méltó a fából készült, szépen faragott emlékdoboz, amely egy ügyes kezű, a harctereket is megjárt fafaragó munkája. Egy plakett is van a tárgyak között, amely felirata szerint a szibériai hadifogság emlékét őrzi. (A tárgyak tételes felsorolását és leltári számát a mellékelt lista tartalmazza.)

A megvásárolt tárgyak, összesen 50 darab, jól illeszkednek az intézmény gyűjteményfejlesztési stratégiájához és jelentősen növelik a néprajzi gyűjtemény szakmai értékét. Ez úton is köszönjük a Nemzeti Kulturális Alap anyagi támogatását.

Nyíregyháza, 2021. február 1.

Dr. Szabó Sarolta
etnográfus muzeológus